

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

12

kwietnia

środa

19:00

NFM, Sala Główna

Koncert pasyjny w Wielką Środę

Jarostaw Thiel – dyrygent
Aldona Bartnik – sopran
Marzena Michałowska – sopran
Suzanne Langner – alt
Julia Böhme – alt

Maciej Gocman – tenor
Karol Kozłowski – tenor
Henryk Böhm – bas
Jarostaw Bręk – bas
Wrocławska Orkiestra Barokowa

Program:

Johann Sebastian Bach (1685–1750)
Weinen, Klagen, Sorgen, Zagen – kantata
BWV 12

I Sinfonia

II *Weinen, Klagen, Sorgen, Zagen*
(chór)

III *Wir müssen durch viel Trübsal*
(recytatyw)

IV *Kreuz und Krone sind verbunden*
(aria)

V *Ich folge Christo nach* (aria)

VI *Sei getreu* (aria i chorał)

VII *Was Gott tut* (chorał)

Jesus nahm zu sich die Zwölfe BWV 22

I *Jesus nahm zu sich die Zwölfe*
(arioso)

II *Mein Jesu, ziehe mich nach dir* (aria)

III *Mein Jesu, ziehe mich, so werd ich*
laufen (recytatyw)

IV *Mein alles in allem, mein ewiges*
Gut (aria)

V *Ertöt uns durch dein Güte* (chorał)

Aus der Tiefen rufe ich, Herr, zu dir BWV 131

I Sinfonia e coro

II *So du willst, Herr, Sünde zurechnen*
(aria i chorał)

III *Ich harre des Herrn* (chór)

IV *Meine Seele wartet auf den Herrn*
(aria i chorał)

V *Israel, hoffe auf den Herrn* (chór)

Sehet, wir gehn hinauf gen Jerusalem
BWV 159

I *Sehet, wir gehn hinauf gen Jerusalem*
(arioso i recytatyw)

II *Ich folge dir nach* (aria i chorał)

III *Nun will ich mich* (recytatyw)

IV *Es ist vollbracht* (aria)

V *Jesu, deine Passion* (chorał)

[90']

J.S. Bach

Szlakiem kantat Bacha

Artur Bielecki

Ponad dwieście kantat Johanna Sebastiana Bacha to zjawisko zupełnie wyjątkowe w kulturze i religii Zachodu. Tylko w twórczości największych geniuszy – malarzy, muzyków, architektów, dramaturgów – można odnaleźć tak zadziwiające połączenie tego, co w sztuce „użytkowe”, spoleczne, zwyczajowe, rzemieślnicze, z tym, co metafizyczne, uniwersalne, ponadczasowe, piękne. Prawdopodobnie nikt nigdy nie potrafił połączyć tych dwóch sfer w sposób tak głęboko ludzki, harmonijny i tak genialny, jak uczynił to „największy z geniuszów muzycznych ludzkości” (sformułowania tego użył w odniesieniu do lipskiego kantora Witold Lutostawski).

Niemiecka kantata protestancka rozwijała się jeszcze przed Bachem. Jej odległych korzeni należałoby szukać w twórczości „ojca protestanckiej muzyki”, urodzonego równo sto lat przed Bachem Heinricha Schütza, który z kolei czerpał wzorce z muzyki włoskiej. Włoskie źródło było tu bardzo istotne, gdyż kantata jako gatunek narodziła się przecież we Włoszech, a niemiecka kantata kościelna przejęła także recytatyw i arie na wzór włoskiej opery. To zapożyczenie z opery stanowiło nawet pewien problem dla wiernych, ponieważ doprowadzało do połączenia liturgii z formami muzyki świeckiej. Dużą rolę w kształtowaniu modelu kantaty religijnej w Niemczech odegrał luterański teolog i poeta Erdmann Neumeister, który otworzył ten gatunek na wpływ operowego recytatywu i arii. Wkrótce do tych dwóch ważnych elementów konstrukcyjnych kantaty zaczęto również dodawać cytaty z Biblii oraz zwrotkowe chorały. Wśród kompozytorów kantat, którzy poprzedzili w Niemczech Bacha, można wymienić Johanna Philippa Kriegera oraz Johanna Ludwiga Bacha, kuzyna wielkiego kompozytora. Taka właśnie „nowoczesna kantata kościelna” torowała sobie w protestanckich miastach drogę do popularności. Warto też zauważyć, że w początkach XVIII w. – a więc w czasach młodości Johanna Sebastiana Bacha – nie ustalila się jeszcze w szerokich kręgach nazwa „kantata”. Zamiast niej funkcjonowały takie określenia, jak „muzyka kościelna”, „motet” albo „koncert”.

W tym ciekawym procesie kształtowania się niemieckiej kantaty protestanckiej oczywiście olbrzymią rolę miał do odegrania Bach, który okazał się największym, genialnym mistrzem tego gatunku. Sam zresztą świadomie dążył do stworzenia „uregulowanej muzyki kościelnej”, jak ujął to zagadnienie

w swoim podaniu o zwolnienie ze stanowiska organisty w Mühlhausen. Prezentowane podczas dzisiejszego wieczoru utwory ukazują różne etapy rozwoju i udoskonalania kantaty, jakie możemy obserwować w twórczości kompozytora. Wspólnym zaś i głównym motywem wykonywanych dzieł jest tematyka pasyjna, ekspresja smutku i lamentu.

Koncert otwiera słynna kantata *Weinen, Klagen, Sorgen, Zagen* BWV 12, pochodząca z 1714 r. i należąca do grupy weimarskich kantat tworzonych „dla Himmelsburga”, czyli dla „niebiańskiego zamku”. Himmelsburgiem nazywano kościół zamkowy w Weimarze, mieście, w którym Bach w latach 1708–1717 pracował jako nadworny organista i *Cammer Musicus* (muzyk kameralny), a później koncertmistrz. Kantata BWV 12 powstała na niedzielę Jubilate, czyli na trzecią niedzielę po Wielkanocy. Obsada obejmuje cztery głosy wokalne, trąbkę, obój, dwoje skrzypiec, dwie altówki i basso continuo. Po wstępnej *Sinfonii* następuje sławny, tytutowy chór, w którym Bach stosuje retoryczną figurę smutku: opadający chromatycznie bas. Szczególną sławę kantata zawdzięcza temu, że muzykę owego chóru kompozytor wykorzystał w Mszy *h-moll*, w części *Crucifixus*.

Z kolei kantata *Jesus nahm zu sich die Zwölfe* BWV 22 pochodzi z okresu, gdy Bach rozpoczął starania o posadę kantora w Lipsku. Pozostawał wtedy jeszcze na stanowisku książecego kapelmistrza w Köthen, ale o Lipsku myślał m.in. z powodu swoich synów, którzy „wydawali się przejawiać inklinację do studiów”. Przygotowując się do egzaminu w Lipsku (Tak! Trzydziestosiemioletni genialny Bach z pokorą skromnego rzemieślnika podał się tego typu procedurom awansu), kompozytor opracował przystany mu z Lipska tekst *Jesus nahm zu sich die Zwölfe*. Tak powstała kantata BWV 22, która została zaprezentowana w Lipsku w lutym 1723 r. Utwór zawiera typowe dla kantaty elementy: recytatyw, arieo i chorał, nie posiada natomiast oddzielnego instrumentalnego wstępu. Egzamin Bach zdał pomyślnie, choć nie od razu miasto zaoferowało mu posadę kantora, za to ówczesne gazety poinformowały czytelników, że „jego muzyka była z tej okazji hojnie chwalo-na przez wszystkie znające się na rzeczy osoby”.

Kantata *Aus der Tiefen rufe ich, Herr, zu dir* BWV 131 należy do najwcześniejszych tego typu utworów Bacha. Datę jej powstania określić można na rok 1707, czyli na okres, kiedy kompozytor pracował na stanowisku organisty w kościele św. Błażeja w Mühlhausen. Mamy tu do czynienia z dziełem, które nie reprezentuje jeszcze dojrzałej formy kantat kościel-

nych Bacha. Obsada instrumentalna jest skromna, a szczególnie zwraca uwagę to, że brakuje w utworze samodzielnych, wyodrębnionych arii i recytatywów. Można to interpretować jako wpływ starszych form: motetu oraz koncertu kościelnego. Dla słuchacza jednak nie ma to najmniejszego znaczenia: ta wczesna kantata, bo napisana przez zaledwie dwudziestoletniego kompozytora, jest przepiękna. Cały geniusz Bacha uwidacznia się w jej poszczególnych fragmentach.

Wieńcząca program kantata *Sehet, wir gehn hinauf gen Jerusalem* BWV 159 przenosi nas natomiast do lat znacznie późniejszych, kiedy to kompozytor pracował już w Lipsku. Utwór ten został tam pierwszy raz wykonany prawdopodobnie w lutym 1729 r., niedługo przed drugim zaprezentowaniem *Pasji wg św. Mateusza*. Jest to więc dzieło powstałe w okresie wzmożonej, wręcz gigantycznej pracy Bacha nad kolejnymi rocznikami kantat kościelnych. Tekstu do kantaty BWV 159 dostarczył Picander (pseudonimem tym posługiwał się poeta Christian Friedrich Henrici). Picander w 1728 r. opublikował cykl tekstów do kantat na cały rok kościelny, w przedmowie zamieszczając m.in. takie słowa: „Podjąłem ten projekt tym bardziej ochoczo, iż pochlebiam sobie, że brak poetyckiego czaru może zostać zrekomensowany pięknem muzyki naszego niezrównanego kapelmistrza Bacha, i że te pieśni mogą być śpiewane w głównych kościołach naszego pobożnego Lipska” (cytat za książką *Johann Sebastian Bach. Muzyk i uczoney* Christoph'a Wolffa w polskim tłumaczeniu Barbary Świdarskiej).

Myśl o czasowym „sąsiedztwie” tej pięknej kantaty z *Pasją wg św. Mateusza* może nam podsunąć aria basowa *Es ist vollbracht* (*Wykonało się*), będąca medytacją nad ostatnimi słowami Chrystusa na krzyżu, zapisanymi w Ewangelii św. Jana. Głosowi wokalisty w arii tej towarzyszy ekspresyjne solo oboju. Niezwykły jest także chorał wieńczący ten wspaniaty utwór.

Jarosław Thiel

Absolwent poznańskiej Szkoły Talentów. Studiował wiolonczelę na akademiach muzycznych w Poznaniu i Łodzi. Od 1997 r. w swojej działalności artystycznej skupia się przede wszystkim na problematyce historycznych praktyk wykonawczych. Uczestniczył w kursach mistrzowskich w Dresdner Akademie für Alte Musik prowadzonych przez Ch. Kyprianides i podjął studia podyplomowe na Universität der Künste w Berlinie w klasie wiolonczeli barokowej Ph. Carrai i M. Möllenbecka (dyplom z wyróżnieniem). Współpracował z najważniejszymi polskimi zespołami muzyki dawnej. Od 2000 r. jest pierwszym wiolonczelistą Dresdner Barockorchester oraz człon-

kiem prowadzonej przez L. Cummingsa Festspiel Orchester Göttingen. Współpracuje również z innymi czołowymi niemieckimi zespołami, takimi jak Cantus Cölln, Akademie für Alte Musik Berlin czy Lautten Compagny. Występuje regularnie jako solista i kameralista – w tej roli gościł na wielu polskich i międzynarodowych festiwalach muzyki dawnej. Prowadzi klasę wiolonczeli barokowej na Akademii Muzycznej w Poznaniu i podczas Energa Varmia Musica w Lidzbarku Warmińskim. W 2006 r. został zaproszony do współpracy z Wrocławską Orkiestrą Barokową jako jej dyrektor artystyczny. W marcu ukazała się płyta artysty nagrana z K. Drogosz, zawierająca *Sonaty wiolonczelowe* Beethovena.

Jarosław Thiel, fot. Łukasz Rajchert

Aldona Bartnik, fot. Michał Mazurkiewicz

Aldona Bartnik

Ukończyła Wydział Muzyki Dawnej w Królewskim Konserwatorium w Hadze, gdzie doskonalila swój warsztat artystyczny pod kierunkiem R. Dams, P. Kooija, M. Chance'a, J. Feldman oraz P. Bertina. Oprócz repertuaru zaliczanego do muzyki dawnej artystka sięga często po klasyczne i wczesnoromantyczne kompozycje z akompaniamentem pianoforte lub innych instrumentów z epoki. Regularnie koncertuje z zespołami Collegium Vocale Gent, Nederlandse Bachvereniging, Netherlands Radio Choir, Vox Luminis, Capella Cracoviensis. Występowała m.in. z takimi dyrygentami, jak G. Antonini, K. Junghanel, Ph. Herreweghe, A. Parrott, F. Bonizzoni, J. van Veldhoven, B. Bayle, P. McCreesh, T. Adamus. W 2016 r. odbyła trasę koncertową po Holandii i Stanach Zjednoczonych, podczas której pod batutą T. Koopmana wykonywała partię I sopranu we *Mszy h-moll* Bacha. Artystka prowadzi także działalność fonograficzną: wraz z Wrocław Baroque Ensemble pod dyktando A. Kosendiaka nagrała zrealizowane w solowej obsadzie płyty z dziełami G. Górczyckiego, B. Pękiela i M. Mielczewskiego, a z *Ars Cantus* – utwory dolnośląskich kompozytorów renesansowych.

Marzena Michałowska

Od wielu lat koncertuje na licznych festiwalach. W 2005 r. zadebiutowała w Komische Oper w Berlinie w partii Donny Anny (*Don Giovanni* Mozarta).

Współpracowała ze znakomitymi dyrygentami, m.in. z Ch. Hogwoodem, K. Petrenkiem, M. Pijarowskim, M. Gesterem, G. Nowakiem, T. Wojciechowskim, Ł. Borowiczem, J. Salwarowskim, M. Natęczem-Niesiotowskim, M. Florêncio, M. Toporowskim, S. Stulgroszem czy M. Sompolińskim, a także z takimi zespołami, jak Concerto Köln, Arte dei Suonatori, Irish Baroque Orchestra, Gli Angeli Genève, Czech Virtuosi, Polska Orkiestra Radiowa, Orkiestra Kameralna Polskiego Radia Amadeus, Wrocławska Orkiestra Barokowa, NFM Filharmonia Wrocławska, Capella Cracoviensis i Accademia dell'Arcadia. Jest laureatką licznych krajowych i międzynarodowych konkursów wokalnych. W swoim dorobku ma 17 płyt. Album *Musica Sacromontana* z jej udziałem otrzymał nagrodę Fryderyk 2008. Marzena Michałowska jest adiunktem na Wydziale Wokalno-Aktorskim na Akademii Muzycznej w Poznaniu.

Marzena Michałowska, fot. Damian Gacek

Susanne Langner

W 2006 r. ukończyła z wyróżnieniem studia wokalne w salzburskim Mozarteum w klasie E. Wilke. Ponadto kształciła się u P. Kooija, B. Schlick, W. Riegera, A. Bauni i P. Schreiera i U. Trekel-Burckhardt. Jest

wielokrotną laureatką i finalistką międzynarodowych konkursów. W 2004 r. zdobyła nagrodę publiczności oraz nagrodę specjalną podczas Internationaler Bach-Wettbewerb Leipzig, a w 2007 r. uhonorowano ją Pfitzner-Preis miasta Weiden. Jest cenioną interpretatorką muzyki baroku, często też występuje na scenach operowych. Współpracuje ze znakomitymi dyrygentami, m.in. z H.-Ch. Rademannem, H. Rillingiem, R. Goeblem, M. Gaigg, oraz zespołami takimi jak: Kreuzchor Dresden, Gächinger Kantorei, Chor und Sinfonieorchester des WDR, Freiburger Barockorchester, Concerto Köln, Wrocławski Orkiestra Barokowa, Lautten Compagny Berlin, Akademie für Alte Musik Berlin. Szczególnie intensywnie współpracuje z Thomanerchor Leipzig, Virtuosi Saxoniae, Gewandhausorchester Leipzig, Leipziger Barockorchester i Dresdner Barockorchester oraz różnymi zespołami kameralnymi. Regularnie występuje na festiwalach: Leipziger Bachfest, MDR Musiksommer, Europäisches Musikfest Stuttgart, Dni Muzyki Dawnej w Helsinkach, Wratislavia Cantans czy Magdeburger Telemann-Festtagen.

Julia Böhme, fot. anna.s.

Julia Böhme

Kształciła się w zakresie aktorstwa, śpiewu i tańca w Berliner Schule für Bühnenkunst, następnie pobierała prywatne lekcje śpiewu. W 2012 r. ukończyła studia w Dreźnie. Brała udział w wielu produkcjach scenicznych, np. w Hella – Europäisches Zentrum der Künste w Dreźnie, w Semperoper w Dreźnie oraz w Operze w Halle. Współpracowała z takimi dyrygentami, jak H.-Ch. Rademann, H. Rilling, V. Luks, W. Katschner czy P. Weigle, występując w słynnych salach i na festiwalach, takich jak Händel-Festspiele Halle, Ludwigsburger Schlossfestspiele, w teatrach: Schaffhausen, Bad Lauchstädt i Gütersloh. W 2016 r. zadebiutowała podczas Salzburger Festspiele. Niebawem ukaże się jej pierwsza solowa płyta *Seconda Donna*. Od 2012 r. artystka jest członkinią Auditiv-Vokal, drezdeńskiego zespołu specjalizującego się w wykonywaniu wokalne muzyki współczesnej.

Susanne Langer, fot. Matthias Heyde

Maciej Gocman, fot. Tomasz Kmiecik

Maciej Gocman

Jest cenionym w kraju i za granicą specjalistą w zakresie wykonawstwa muzyki dawnej; w kręgu jego zainteresowań znajduje się również muzyka współczesna. Na stałe współpracuje z Cantores Minores Wratislavienses, Ars Cantus oraz Collegio di Musica Sacra, ponadto koncertuje z takimi zespołami, jak Capella Cracoviensis, Wrocławska Orkiestra Barokowa, Concerto Polacco, Il Tempo, Arte dei Suonatori, Harmonia Sacra, Subtilior Ensemble, Concerto Köln, Capilla Flamenca, De Labyrintho, Ensemble Weser-Renaissance Bremen, Irish Baroque Orchestra i Warszawska Opera Kameralna. Jako solista występował w Polsce, Europie, Stanach Zjednoczonych i Meksyku pod dyrekcją m.in. M. Gestera, P. Esswooda, E. Lópeza Banzo, K. Masura, P. McCreesha. W jego dorobku fonograficznym znajduje się ponad 40 płyt CD z muzyką różnych epok, liczne nagrania telewizyjne i radiowe. Od kilku lat z wrocławskim zespołem muzyki dawnej Cappella Augustana realizuje dla wytwórni płytowej Brilliant Classics projekt nagrania wszystkich dzieł H. Schütza.

Karol Kozłowski

Tenor. Absolwent Akademii Muzycznej w Gdańsku oraz warszawskiej ASP. Był solistą Opery Wrocławskiej, w której wykonywał partie: Alfreda w *Zemście nietoperza*, Tamina w *Czarodziejskim flecie*, Almavivya w *Cyruliku sewilskim*, Cassia w *Otelli* i Archaniota w *Raju utraconym*. Śpiewał m.in. w Teatrze Wielkim – Operze Narodowej, Operze Narodowej w Rydze i Staatstheater am Gärtnerplatz w Monachium. Jest cenionym wykonawcą niemieckiej liryki wokalne –

dla wydawnictwa DUX zarejestrował Schubertowski cykl: *Piękną młynarkę* i *Podróż zimową*. Wykonywał rolę Settembriniego w prapremierze opery P. Mykietyna *Czarodziejska góra* w reżyserii A. Chyry. Występował w arcydziełach Rameau: jako tytułowy Pigmalion (Warszawska Opera Kameralna) oraz Valère i Damon w *Les Indes galantes* (Opera Nova), a także w operach: *Semiramide riconosciuta* Vinciego i *Arminio* Hassego (w Warszawie i Pradze).

Henryk Böhm

Studiował w Hochschule für Musik w Dreźnie pod kierunkiem Ch. Junghanns. Jest zwycięzcą 12. Międzynarodowego Konkursu im. R. Schumanna w Zwickau oraz Bundeswettbewerb Gesang w Berlinie (1996). Od 1995 r. Henryk Böhm należy do zespołu Opery w Brunszwiku. Występował podczas Salzburger Festspiele oraz w teatrach operowych Lipska, Hanoweru, Dramstadt, Essen i Magdeburga. Ma na swoim koncie angaże w produkcjach oratoryjnych podczas Dresdner Musikfestspiele, Midem Classique w Cannes, Settimane Bach w Mediolanie, Herbstliche Musiktage Bad Urach Mecklenburg-Vorpommern Festival, Rheingau-Musikfestival, a także Händel-Festspiele w Halle i w Göttingen. Występował z takimi orkiestrami i chórami, jak Sächsische Staatskapelle Dresden, Dresdner Philharmonie, Bach Collegium Leipzig, MDR Kammerphilharmonie, Akademie für Alte Musik Berlin, Thomanerchor Leipzig, Dresdner Kreuzchor, RIAS Kammerchor, Chor des Bayerischen Rundfunks oraz National Chorus of Korea. Współpracował z tak znanymi dyrygentami, jak P. Schreier, P. Weigle, F. Haider, D. Callegari, Ph. Augin, U. Zimmermann, H. Rilling czy H.-Ch. Rademann. Ważną częścią jego działalności są recitale pieśni.

Henryk Böhm, fot. Nina Stiller

Karol Kozłowski, fot. Jacek Poremba

Jarosław Bręk, fot. Jacek Poremba

Jarosław Bręk

Ukończył Wydział Wokalny Akademii Muzycznej w Warszawie w klasie śpiewu J. Artysza. Za wybitne osiągnięcia artystyczne został wyróżniony przez macierzystą uczelnię Medalem Magna cum Laude. Jest laureatem nagród w konkursach wokalnych w Barcelonie, Vercelli i Lizbonie. Był dwukrotnie nominowany do Paszportu „Polityki”. Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi, odznaką Zasłużony dla Kultury Polskiej oraz Odznaką Honorową za zasługi dla województwa wielkopolskiego. Współpracuje z wieloma teatrami operowymi oraz filharmoniami w Polsce i za granicą. Występował w Niemczech, Hiszpanii, Holandii, Austrii, Rumunii, Japonii, Libanie,

Rosji, Monaco, Szwajcarii, Belgii, Czechach, Anglii i Izraelu, we Włoszech i we Francji, na Ukrainie oraz na Wyspach Kanaryjskich.

Skład Wrocławskiej Orkiestry Barokowej:

I skrzypce

Zbigniew Pilch (koncertmistrz), Mikołaj Zgółka,
Kamila Guz

II skrzypce

Violetta Szopa-Tomczyk, Juliusz Żurawski,
Dominika Matecka

altówki

Piotr Chrupek, Michał Mazur

wiolonczela

Bartosz Kokosza

kontrabas

Janusz Musiał

obój

Marek Niewiedziat

fagot

Kryštof Lada

kornet

Friederike Otto

organy

Marcin Szelest

Organizator:

Partner:

Bank Polski

NFM – instytucja kultury miasta Wrocławia, współprowadzona przez:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.